Відділ освіти виконкому Дзержинської районної у місті ради
Криворізька загальноосвітня школа-інтернат І-ІІ ступенів №1

ДОПОВІДЬ

до психолого-педагогічного семінару №2
на тему:

«Арттерапевтичні методи та креативність: використання малюнку для розвитку творчих здібностей»

Підготував:
практичний психолог
Труляєв Р. О.

Кривий Ріг
2012

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика арттерапевтичного методу. Проективний малюнок.
2. Образотворче мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей школярів.
3. Приклади малюнкових технік спрямованих на розвиток креативності учнів.
4. Арттерапевтичний тренінг з розвитку креативності та творчих здібностей (Канцерова Н. Гуменчук М.).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АРТТЕРАПЕВТІЧЕСКОГО МЕТОДУ

Арттерапія виникла в 30-і роки нашого століття. Перший етап застосування арттерапії відноситься до спроб корекції емоційно-особистісних проблем дітей, які емігрували до США з Німеччини під час другої світової війни.

Перші спроби використання арттерапії для корекції труднощів особистісного розвитку відносяться до 30-х років минулого століття, коли арттерапевтичні методи були застосовані в роботі з дітьми, які зазнали численних психологічних травм у фашистських таборах та згодом були вивезені в США. З того часу арттерапія набула широкого поширення і використовується як самостійний метод і як метод, що доповнює інші техніки.

Термін "арттерапія" (буквально: терапія мистецтвом) ввів у вживання Адріан Хілл (1938) при описі своєї роботи з туберкульозними хворими в санаторіях. Це словосполучення використовувалося по відношенню до всіх видів заняття мистецтвом, які проводилися в лікарнях і центрах психічного здоров'я.

Це спеціалізована форма психотерапії, заснована на мистецтві, в першу чергу образотворчому і творчій діяльності.

Арттерапія рекомендується дітям з 6 років, так як у віці до 6 років символічна діяльність ще тільки формується, а діти лише засвоюють матеріал і способи зображення. На цьому віковому етапі образотворча діяльність залишається в рамках ігрового експериментування і не стає ефективною формою корекції. Підлітковий вік у зв'язку із зростанням в цьому віці самовираження і в зв'язку з оволодінням технікою образотворчої діяльності являє особливо благодатне середовище для застосування арттерапії.

Спочатку арттерапія виникла в контексті теоретичних ідей 3. Фрейда і К.Г. Юнга, а в подальшому набувала більш широку концептуальну базу, включаючи гуманістичні моделі розвитку особистості К.Роджерса (1951) і А. Маслоу (1956).

Основна мета арттерапії полягає в гармонізації розвитку особистості через розвиток здатності самовираження і самопізнання. З точки зору представника класичного психоаналізу, основним механізмом корекційного впливу в арт-терапії є механізм сублімації. На думку К. Юнга, мистецтво, особливо легенди та міфи і арттерапія, що використовує мистецтво, в значній мірі полегшують процес індивідуалізації саморозвитку особистості на основі встановлення зрілого балансу між несвідомим і свідомим "Я".

Найважливішою технікою арттерапевтіческого впливу тут є техніка активної уяви, спрямована на те, щоб зіштовхнути лицем до лиця свідоме і несвідоме і примирити їх між собою за допомогою афективної взаємодії.

В якості ще одного можливого корекційного механізму, на думку прихильників обох напрямів, може бути розглянуто сам процес творчості як дослідження реальності, пізнання нових, перш прихованих від дослідника, сторін і створення продукту, що втілює ці відносини.

Виділяють два основних механізми психологічного корекційного впливу, характерних для методу арттерапії. Перший механізм полягає в тому, що мистецтво дозволяє в особливій символічній формі реконструювати конфліктну травматичну ситуацію і знайти її вирішення через переструктурування цієї ситуації на основі креативних здібностей суб'єкта. Другий механізм пов'язаний з природою естетичної реакції, що дозволяє змінити дію "афекту від болісного до такого, що приносить насолоду" (Л. С. Виготський, 1987).

Цілі арттерапії: дуже велика кількість різноманітних цілей, одна з яких - розвинути художні здібності і підвищити самооцінку. Побічним продуктом арттерапії є почуття задоволення, яке виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їх розвитку.

Використання елементів арттерапії в груповій роботі дає додаткові результати, стимулюючи уяву, допомагає вирішувати конфлікти і налагоджувати відносини між учасниками групи. Мистецтво приносить радість, що важливо саме по собі, незалежно від того, народжується ця радість в глибинах підсвідомості або є результатом усвідомлення можливості розважитися.

Основна мета арттерапії полягає у розвитку самовираження і самопізнання клієнта через мистецтво, а також у розвитку здібностей до конструктивних дій з урахуванням реальності навколишнього світу. Звідси випливає найважливіший принцип арттерапії - схвалення і прийняття всіх продуктів творчої образотворчої діяльності незалежно від їх змісту, форми і якості.

Залежно від характеру творчої діяльності та її продукту можна виділити наступні види арттерапії: рисункові терапію, засновану на образотворчому мистецтві; бібліотерапію, як літературний твір і творче прочитання літературних творів; музикотерапію; хореотерапію та ін

ПРОЕКТИВНИЙ МАЛЮНОК

Малювання - творчий акт, що дозволяє учневі відчути і зрозуміти самого себе, висловити вільно свої думки і почуття, звільнитися від конфліктів і сильних переживань, розвинути емпатію, бути самим собою, вільно висловлювати мрії і надії. Це не тільки відображення в свідомості клієнтів навколишньої соціальної дійсності, але і її моделювання, вираження відношення до неї. Деякі вчені схильні розглядати малювання як один із шляхів виконання програми вдосконалення організму.

Малювання розвиває чуттєво-рухову координацію. Його перевага (в порівнянні з іншими видами діяльності) полягає в тому, що воно вимагає узгодженого участі багатьох психічних функцій.

На думку фахівців, малювання бере участь в узгодженні міжпівкульних взаємин, оскільки в процесі малювання координується конкретно-образне мислення, пов'язане в основному з роботою правої півкулі мозку, і абстрактно-логічне, за яке відповідає ліва півкуля.

Будучи безпосередньо пов'язаним з найважливішими функціями (зір, рухова координація, мова, мислення), малювання не просто сприяє розвитку кожної з цих функцій, але і пов'язує їх між собою.

Малюючи, клієнт дає вихід своїм почуттям, бажанням, мріям, перебудовує свої відносини в різних ситуаціях та безболісно стикається з деякими страшними, неприємними, травмуючими сторонами реальності. Таким чином, малювання виступає як спосіб осягнення своїх можливостей і навколишньої дійсності, як спосіб моделювання взаємовідносин та вираження різного роду емоцій, у тому числі і негативних, негативних. Тому малювання широко використовують для зняття психічної напруги, стресових станів, при корекції неврозів, страхів.

Проективний малюнок може використовуватися як в індивідуальній формі, так і в груповій роботі. Основне завдання проективного малюнка полягає у виявленні і усвідомленні проблем та переживань, що складно вербалізуються.

Керуючи і направляючи тематику малюнків, можна домогтися переключення уваги клієнта, концентрації його на конкретних значущих проблемах. Це особливо ефективно в дитячому віці при корекції страхів методом терапії малюванням.

Проективне малювання розглядається деякими авторами як допоміжний метод у груповій роботі. Він дозволяє діагностувати і інтерпретувати труднощі у спілкуванні, емоційні проблеми і т.д. Теми малюнків підбираються так, щоб надати учасникам можливість висловити графічно або малюнком свої почуття та думки. Метод дозволяє працювати з почуттями, які суб'єкт не усвідомлює з тих чи інших причин.

Теми, пропоновані для малювання, можуть бути найрізноманітнішими і стосуватися як індивідуальних, так і загальнокласних проблем. Зазвичай тема малювання охоплює:

1. Власне минуле і сьогодення ("Моя найголовніша проблема у спілкуванні з додослими"; "Ситуації в житті, в яких я почуваю себе невпевнено"; "Я і батьки"; "Мій звичайний день" і т.д.).

2. Майбутнє або абстрактні поняття ("Ким би я хотів бути"; "Три бажання"; "Самотність"; "Острів щастя"; "Любов"; "Ненависть"; "Страх"; "Заздрість" і т.д.).

3. Відносини в класі ("Мої однокласники"; "Я та мій клас" і т.д.).

У проективному малюванні використовуються наступні методики (класифікація С. Кратохвіла):

1. Вільне малювання (кожен малює, що хоче). Малюнки виконуються індивідуально, а обговорення відбувається в групі. Тема або задається, або вибирається членами групи самостійно. На малювання виділяється 30 хв, потім малюнки вивішуються, і починається обговорення. Спочатку про малюнок висловлюються члени групи, а потім - автор. Обговорюються розбіжності в інтерпретації малюнка.

2. Комунікативне малювання. Група розбивається на пари, у кожної пари свій аркуш паперу, кожна пара спільно малює на певну тему, при цьому, як правило, вербальні контакти виключаються, вони спілкуються за допомогою образів, ліній, фарб. Після закінчення процесу малювання відбувається обговорення процесу малювання. При цьому обговорюються не художні достоїнства створеного твору, а ті думки, почуття з приводу процесу малювання, які виникли у членів діади, і їх ставлення один до одного в процесі малювання.

3. Спільне малювання: декілька чоловік (або вся група) мовчки малюють на одному аркуші (наприклад, групу, її розвиток, настрій, атмосферу в групі і т.д.). Після закінчення малювання обговорюється участь кожного члена групи, характер його внеску та особливості взаємодії з іншими учасниками в процесі малювання.

4. Додаткове малювання: малюнок надсилається по колу - один починає малювати, інший продовжує, щось додаючи, і т.д.

Обговорення членами групи авторського малюнка починається з розповіді членів групи про те, що хотів зобразити автор малюнка, як вони розуміють його задум, що він хотів висловити, які почуття викликає малюнок.

Потім автор малюнка говорить про власний задум і про своє розуміння малюнка. Особливий інтерес представляють розбіжності в розумінні та інтерпретації членів групи та малюючих, які можуть бути обумовлені наявністю в малюнку як неусвідомлюваних автором елементів, так і проекцій проблем інших клієнтів.

Існує два способи роботи з готовими малюнками:

1. Демонстрація всіх малюнків одночасно, перегляд та порівняння, знаходження спільними зусиллями загального та відмінного змісту.

2. Розбір кожного малюнка окремо (він переходить з рук в руки, і учасники висловлюються по його змісту).

Проективний малюнок сприяє самопізнанню, взаєморозумінню та активізації групового процесу.

При інтерпретації проективного малюнка увага звертається на зміст, способи вираження, колір, форму, композицію, розміри, що повторюються в різних малюнках одного учня.

У проективному малюнку знаходять відображення безпосереднє сприйняття учнем тієї чи іншої ситуації, різні переживання, часто неусвідомлювані й не висловлені.

При спільному малюванні обговорення виражає участь кожного у груповій роботі, характер внеску в загальну діяльність, особливості взаємин в класі в процесі спільної роботи.

Використання проективного малюнка в корекційній роботі з дітьми

Особливо ефективним є застосування терапії малюванням в дитячому віці. Організовуючи рисункові заняття, психолог реалізує наступні функції:

• емпатичне прийняття дитини;
• створення психологічної атмосфери та психологічної безпеки;
• емоційна підтримка дитини;
• постанова креативної задачі та забезпечення її прийняття дитиною;
• тематичне структурування задачі;
• допомога в пошуку форми вираження теми;

• відображення і вербалізація почуттів і переживань дитини, актуалізуються в процесі малювання та опредмечуються в його продукті.

Функції дорослого можуть бути реалізовані в директивній і недирективній формі.

Директивна форма передбачає пряму постановку задачі перед дитиною у вигляді теми малювання; керівництво пошуком кращої форми вираження теми та інтерпретації значення дитячого малюнка.

При недирективній формі дитині надається свобода як у виборі теми, так і у виборі експресивної форми. У той же час психолог надає дитині емоційну підтримку, а в разі необхідності - технічну допомогу в доданні максимальної виразності продукту творчості дитини.

Фахівці виділяють 5 типів завдань, використовуваних в малюнкової практиці:

1. Предметно-тематичні.
2. Образно-символічні.
3. Вправи на розвиток образного сприйняття, уяви, символічної функції.
4. Ігри та вправи з образотворчим матеріалом.
5. Завдання на спільну діяльність. Предметно-тематичні завдання - це малювання на задану тему, де предметом зображення виступає людина і її відносини з предметним світом та оточуючими людьми. Прикладом таких завдань можуть бути малюнки на тему: "Моя сім'я", "Я в школі", "Я вдома", "Я зараз", "Я в майбутньому", "Моє улюблене заняття", "Що я люблю", "Мій самий хороший вчинок", "Мій світ" і т.д.

Образно-символічні завдання являють собою зображення дитиною абстрактних понять у вигляді створених уявою дитини образів, таких як добро, зло, щастя; зображення емоційних станів та почуттів: радість, гнів, подив і т.д.

Цей тип завдання вимагає більш високої символізації, ніж попередній, так як зображуване поняття не володіє зовнішньою фізичною оболонкою, в основу символізації не може бути покладений яка-небудь зовнішня ознака зображуваного явища. Це змушує дітей при виконанні завдання звертатися до аналізу морального змісту подій та явищ, які стають предметом зображення при виконанні завдання, і, значить, переосмислювати значення цих подій.

Вправи на розвиток образного сприйняття, уяви, символічної функції. Ці завдання спрямовані на структурування неоформленої безлічі стимульних подразників. У цих завданнях дітям пропонується, спираючись на випадковий ряд, відтворити цілісний об'єкт і надати йому осмисленість (малювання по крапках, "чарівні" плями, "веселі ляпки" і т.д.). В основі подібних вправ лежить відомий принцип проекції, використовуваний в методиці Роршаха.

Ігри та вправи з образотворчим матеріалом. Цей вид роботи передбачає експериментування з фарбами, олівцями, папером, пластиліном, крейдою і т.д. з метою вивчення їх фізичних властивостей і експресивних можливостей. Ефект вправ полягає в стимулюванні потреби в образотворчій діяльності і інтересу до неї, зменшенні емоційної напруженості, формуванні почуття особистої безпеки, підвищенні впевненості в собі, формуванні інтересу до дослідницької діяльності, стимулюванні пізнавальної потреби.

Типовим для цього типу завдань є малювання пальцями, маніпулювання пластиліном (малювання пластиліном по склу або пластику), експериментування з кольором, накладення колірних плям один на одного і т.д.

Завдання на спільну діяльність можуть включати всі зазначені вище завдання. Цей тип завдань спрямований як на вирішення проблеми оптимізації спілкування і взаємини з однолітками, так і на оптимізацію дитячо-батьківських відносин. Завдання можуть бути запропоновані дитині на літературному вербальному матеріалі, такому як твір казок та історій.

У відповідності з основними стадіями розвитку дитячої образотворчої діяльності Є. Крамер (1975) виділяє чотири типи зображень, значущих для терапії малюванням:

1. Каракулі - безформні, хаотичні лінії, примітивні, незавершені форми.

2. Схеми і полусхеми, що представляють собою конвенціональні стереотипні зображення.

3. Піктограми, тобто схеми, збагачені виразом індивідуальності дитини, її позицією по відношенню до світу. Піктограми, хоча й виражають афективне ставлення дитини до світу, ще недостатньо відкриті для комунікації зі світом, вимагають для свого розуміння пояснень та інтерпретації малюнка самим автором.

4. Художні образи, що володіють естетичною цінністю, виражають афект у формі, зрозумілій глядачеві без додаткових роз'яснень автора.

Найбільш сприятливим для вирішення корекційних завдань є четвертий тип зображення - художні образи, що дозволяють повною мірою реалізувати всі переваги мистецтва і творчості.

Дитячий малюнок розглядається в першу чергу як проекція особистості дитини, як символічне вираження її ставлення до світу. У цьому зв'язку дуже важливо відокремлювати в дитячому малюнку ті його особливості, які відображають рівень розумового розвитку дитини і ступінь оволодіння нею технікою малювання, з одного боку, і особливості малюнка, що відображають особистісні характеристики, - з іншого.

Так, каракулі, безформні штрихи і лінії, будучи більш початковою стадією дитячого малювання, характерною для раннього віку, можуть бути розцінені, з однієї сторони, як ознаки затримки розумового розвитку, з іншого - як індикатори переживається дитиною почуття самотності та беззахисності, свідоцтва негативізму дитини по відношенню до навколишнього світу або прояв гіперактивності.

Для правильної інтерпретації значення малюнків дітей необхідно враховувати наступні умови:

• Рівень розвитку образотворчої діяльності дитини, для чого необхідно переглянути малюнки, виконані дитиною раніше (вдома, в дитячому садку, школі і т.д.).

• Особливості самого процесу малювання (вибір теми збереження її протягом процесу малювання або її трансформація; послідовність виконання окремих частин малюнка; спонтанні висловлювання; характер емоційних реакцій; наявність пауз у процесі малювання і т.д.).

• Динаміку зміни малюнків на одну і ту ж тему або малюнків близького змісту протягом одного корекційного заняття або в ході корекційного процесу. Навіть стереотипне відтворення дитиною одного і того ж малюнка на протязі одного або декількох занять стає активним орієнтуванням і дослідженням конфліктної аффектогенной ситуації, тобто представляє значний крок вперед.

У малюнку дитини можуть переважати різні типи зображення, що відображають не тільки вікову динаміку образотворчої діяльності, але й індивідуальні особливості особистісного переживання дитиною своїх відносин зі світом на момент створення малюнка. Має значення також аналіз активності дитини і способів використання художніх матеріалів.

Е. Крамер виділяє п'ять способів використання дитиною художнього матеріалу:

1. Маніпуляції з метою дослідження фізичних властивостей матеріалу.

2. Деструктивна поведінка, втрати дитиною контролю за своїми діями (рве папір, ламає олівці, розбризкує фарбу і т.д.).

3. Стереотипне відтворення одних і тих же малюнків і дій.

4. Малювання графічних піктограм.

5. Створення художніх образів, в повній мірі реалізують потребу дитини в самовираженні і комунікації з оточуючими людьми.

Послідовність використання перерахованих художніх матеріалів відображає послідовність позитивного розвитку корекційної роботи в разі її успішності. При організації занять необхідно мати на увазі, що кожен образотворчий матеріал задає певний діапазон можливих способів дії з ним, стимулює дитину до різних видів діяльності. Підбираючи образотворчі матеріали до кожного заняття, можна в якійсь мірі керувати активністю

дитини.

Наприклад, при організації терапії малюванням з гіперактивними і розгальмованими дітьми не рекомендується використовувати такі матеріали, як фарби, пластилін, глина, тобто матеріали, що стимулюють неструктуровану, неспрямовану активність дитини (розкидання, розбризкування, розмазування), яка легко може перейти в агресивну поведінку.

Більш доречно запропонувати таким дітям листи паперу середнього розміру, олівці, фломастери, тобто образотворчі матеріали, що вимагають організації, структурування своєї діяльності, тонкої сенсомоторної координації, контролю за виконанням дії. Разом з тим необхідно враховувати, що олівці у гіперактивних дітей будуть ламатися від занадто сильного натиску, папір буде рватися і т.д. Тому для таких дітей необхідно передбачити спеціальні вправи, що дозволяють зняти зайву напруженість і здійснити емоційне відреагування. Навпаки, дітям, емоційно "затиснутим", фрустрованим, з високою тривожністю, більш корисні матеріали, що вимагають широких вільних рухів, що включають все тіло, а не тільки область кисті і пальців. Таким дітям слід пропонувати фарби, великі кисті, великі аркуші паперу, прикріплені на стінах, малювання крейдою на широкій дошці.

Основні етапи корекційного процесу з використанням методу проективного малювання

1. Попередній орієнтовний етап. Дослідження дитиною обстановки, образотворчих матеріалів, вивчення лімітів та обмежень у їх використанні.

2. Вибір теми малювання, емоційне включення в процес малювання.

3. Пошук адекватної форми вираження.

4. Розвиток форми в напрямку все більш повного, глибокого самовираження, її конкретизація.

5. Вирішення конфліктної травмуючої ситуації в символічній формі.

Докладний психологічний аналіз основних етапів терапії малюванням при вирішенні завдань подолання страхів у дитячому віці наданий в роботах А. І. Захарова (1982 - 1986). Проективний малюнок може виконуватися кольоровою крейдою, олівцями, фломастерами або фарбами. При аналізі малюнка рівень образотворчих умінь до уваги не береться. Мова йде про те, як за допомогою художніх засобів (кольору, форми, розміру і т.д.) передаються емоційні переживання суб'єкта.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

У числі пріоритетних стратегій модернізації сучасної освіти залишається спрямованість на розвиток творчого потенціалу школярів як визначальної умови гнучкої адаптації до реалій соціуму. Відомо, що молодший шкільний вік є найбільш сензитивним періодом для розвитку багатьох здібностей особистості, включаючи загальну здатність до творчості - креативність.

Під креативністю в психологічних дослідженнях розуміють комплекс інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, що сприяють самостійному висуванню проблем, генерування великої кількості оригінальних ідей і непересічному їх вирішенню. Концепція креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності набула популярності після робіт Дж. Гілфорда. Він згадує шість параметрів креативності:

1. Здатність до виявлення і постановки проблем.
2. Здатність до генерування великої кількості ідей.
3. Гнучкість - здатність до продукування різноманітних ідей.
4. Оригінальність - здатність відповідати на подразники нестандартно.
5. Здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі.
6. Здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу.

Є. П. Торренс визначає креативність як процес прояву чутливості до проблем,

дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності і т.д.; фіксації цих проблем, пошуку їх рішень, висування гіпотез; перевірок, змін і перепроверок гіпотез, і, нарешті, формулювання і повідомлення результату рішення. На думку Є.П. Торренса, креативність - природний процес, який породжується сильною потребою людини в знятті напруги, що виникає в ситуації невизначеності або незавершеності. Креативність може виявлятися в мисленні, спілкуванні, окремих видах діяльності. Вона може характеризувати особистість в цілому і (або) її окремі здібності.

Креативний потенціал є в кожній дитині, і необхідно розвивати такі якості креативної особистості, як активність, допитливість фантазію, пильність, оптимізм, швидкість і гнучкість мислення. На основі креативного потенціалу розвиваються креативні здібності: комплекс індивідуальних психологічних здібностей особистості, що дозволяє їй успішно вирішувати проблемні, творчі завдання в нестандартних ситуаціях, здатність і готовність до творчої творчої діяльності. Саме творча діяльність людини робить її істотою, зверненою в майбутнє, здатною творити і видозмінювати своє теперішнє.

На думку Л. С. Виготського «легко помітити, що творчі процеси виявляються у всій силі вже в самому ранньому дитинстві. Один з дуже важливих питань дитячої психології та педагогіки - це питання про творчість у дітей, про розвиток цієї творчості і про значення творчих робіт для загального розвитку і дозрівання дитини. «Навчити творчого акту мистецтва не можна, але це зовсім не означає, що не можна вихователю сприяти його утворенню і прояву». Найважливіша умова прояву творчості, вважає Л.С. Виготський, в тому, що діяльність уяви дитини майже ніколи не виникає без допомоги і участі дорослих. Молодший школяр вчиться не стільки у вчителя, скільки разом з ним. Вони разом проходять по тривалій історії виношування та розвитку способів діяльності, що завершуються актом творчості.

Ю. А. Полуянов в спільному сходженні до творчості вчителя і учня вельми умовно виділяє три стадії: підготовчу, постановочну і завершальну, які за часом і місцем найчастіше ніяк не локалізовані. Кожна, проте, має свій зміст, і кожній відповідає особлива форма взаємодії вчителя з учнями.

До семирічного віку у дітей можна виявити лише репродуктивні образи-уявлення про відомі їм об'єктах, події не сприймаються в даний момент часу, причому ці образи в основному статичні. Продуктивні образи-уявлення результату нової комбінації деяких елементів з'являються у дітей в процесі спеціальних творчих завдань.

У молодшому шкільному віці діти володіють значними резервами розвитку. З надходженням дитини в школу під впливом навчання починається перебудова всіх його свідомих процесів, набуття нею нових якостей. Дитина пізнає навколишній світ і робить це не абстрактно і безпристрасно, а переживає те, що відбувається з ним, формує своє власне ставлення до того, що його оточує, вибирає одні види діяльності і відкидає інші. Використання на «уроках творчості» в початковій школі арт-терапевтичних технік сприяє розвитку креативного мислення, творчої уяви, естетичного досвіду, практичних навичок образотворчої діяльності, художніх здібностей, комунікативних умінь, а так само дозволяє вибудовувати позитивні відносини з дитиною. Для педагога важлива в цих уроках не естетична сторона дитячих робіт, а складаються взаємини. Саме цим так цінні уроки творчості: на цих уроках немає здібних і нездібних, всі завдання доступні всім дітям, а не тільки художньо обдарованим.

Учитель не може і не повинен займатися психологічним аналізом результатів спільної діяльності своїх учнів. Уроки творчості для педагога цінні тим, що вони дозволяє зняти існуюче в класі в цілому або в окремих учнів емоційне напруження, висловити пригнічені емоції, знайти новий підхід до вирішення проблеми. Творчий педагог, використовуючи в роботі арт-терапевтичні техніки розвиває фантазію і уяву дитини.

Роботу з арт-терапевтичними техніками в школі можна проводити, використовуючи найрізноманітніші стратегії та організаційні форми. У початковій школі зручним є проведення щотижневих сорокахвилинною занять, включених у систему звичайних уроків.

Заняття носять комбінований характер, поєднуються різні види діяльності, методи, які спрямовані на розвиток креативності учнів молодшого шкільного віку.

Мета занять - надати учням психологічні засоби, що забезпечують їх особистісний саморозвиток, розуміння самих себе і свого місця у світі, інших людей, а також закономірностей світу, в якому вони живуть, розуміння перспектив майбутнього.

Основними умовами реалізації креативності є організація взаємодії дітей і дорослих у відповідності з принципами гуманістичної психології (безоціночність, прийняття інших, безпека, підтримка). Іншою важливою умовою розвитку креативності є зміст матеріалу.

Ігри-заняття з образотворчого мистецтва засновані на курсі РТУ (розвиток творчої уяви) - це імпровізація, гра, містифікація. Принцип проведення ігор-занять - від простого до складного.

ПРАВИЛА: дитина має право вибору образотворчого матеріалу: олівці, акварель, гуаш, туш, вугілля, сангіна, воскові свічки, пластилін, вугілля, камінчики, черепашки, клей, різний викидний матеріал і т.д.. Весь матеріал зберігається у доступному для дітей місці. Вибір матеріалу повинен належати дитині.

Вихователі повинні навчити дітей різній техніці зображення. Приблизний перелік:

1. Малювати можна не тільки пензлем, олівцями, а поролоном, ватою, тканиною і т.д.
2. Використання пальчикового живопису. Знайомство з живописом Г. Юккера.
3. Використання монотипії - зображення наноситься целофаном, шматочком паперу, скла.
4. Малювання свічею - "чарівний малюнок".
5. Малювання по мокрому паперу.
6. Малювання щітками різного розміру.
7. Колаж - поєднання аплікації і малювання.
8. Виготовлення об'ємної аплікації,
9. Кляксографія.
10. Крапковий малюнок.
11. Малювання по зім'ятому папері.
12. Малювання по копіювальному паперу.
13. Малювання канцелярським клеєм.

В ході роботи знаходиться нова техніка зображення.

Заняття можуть проводитися в комплексі з музичним вихованням, розвитком мови, ознайомленням з навколишнім.

Програма передбачає знайомство з новими напрямками в мистецтві: "Авангард": представники - М. Чюрльоніс, Е. Полєнова, Н. Гончарова, М. Врубель і т.д. "Кубізм": представники-П. Сезанн, П. Пікассо, К. Малевич.

Урок «Будинок, в якому ми живемо»

Дане заняття сприяє розвитку спонтанності, дозволяє прояснити особистісні особливості, цінності, характер проблем кожного учасника, його положення в групі, має потенціал для розвитку творчих здібностей учнів.

Урок проводиться у класі. Учні розбиваються на групи рівною чисельністю, по 5-6 чоловік. Виходячи з кількості груп, столи слід з'єднати таким чином, щоб діти могли працювати разом.

Матеріали:

Великі аркуші паперу, по одному на кожну групу дітей; кольорові крейди, воскові пастелі, фломастери; пристосування, що дозволяють прикріпити завершення малюнки до дошки або стіни.

Етапи

1. Настрій

Вправа «Дзеркало».

Один учасник виконує роль лідера, інший - веденого. Завдання лідера - вести за собою, веденого - слідувати в рухах за лідером, намагаючись повторити їх якомога точніше, в тому ж темпі. Потім відбувається обмін ролями. В кінці вправи важливо з'ясувати, в якій ролі кожен з учасників відчував себе впевненіше, комфортніше, боле захищеним.

2. Робота в групах

Діти розбиваються на рівні групи за бажанням або довільно. Кожна група отримує великий аркуш паперу, кольорові матеріали для роботи.

Інструкція:

Придумайте всі разом будинок для своєї групи. Намалюйте його.

Вибрати від кожної групи по одній людині, який зміг би розповісти про те, хто придумав будинок, хто і що малював, хто де хотів би жити.

3. Етап вербалізації

Діти по черзі представляють свої «архітектурні проекти» і розповідають про те, як проходила робота в групі. Як сам процес роботи, так і розповідь про неї дозволяє побачити дітей у колективній творчості: «генераторів ідей», «виконавців», сперечальників і готових йти на компроміс. Варто звернути увагу і на те місце, яке вибирає собі дитина в спільному домі: знаходиться воно усередині чи поза ним. Якщо всередині будинку, то разом, поруч з іншими або відокремлено і окремо від інших «мешканців» будинку? Якщо в процесі обговорення робіт раптом виявиться, що якась дитина не знайшов свого місця в будинку тієї групи, до якої він належить, можна запропонувати йому вибрати інший будинок (іншу групу учнів) і попросити дітей запросити до себе нового мешканця чи гостя.

4. Заключний етап

Можна прикріпити отримані зображення будинків до листа ватману, створити фон, щоб вийшов своєрідний місто, де всім добре і комфортно; домалювати у кожного будиночка його жителів, написати добрі побажання.

1. ПАЛЬЦЕВИЙ ЖИВОПИС

Матеріал: рожеткі з гуашшю і вкладеними в них порошком; папір; мокра ганчірка.

Дитина вмочає палець у фарбу і друкує його на папері так, як необхідно для того малюнка, що він зображує. Потім фарба витирається дрантям (у цьому випадку не потрібно занадто часто мити руки).

А малювати пальцями можна все - тварин, рослини, квіти, ягоди і т.д.

Малювати пальчиками діти можуть, починаючи з підготовчого класу. Починаючи з простих предметів: квітка, вогник, герань. А старші можуть зображати тварин, птахів, комах.

2. ТИСНЕННЯ - розвиває посидючість, дрібну моторику рук, творчість

Матеріал: фольга, паличка пластмасова (можна використовувати бутербродну або стрижень від ручки, які не пише).

Дитина на фользі малює сюжет або просто один-два предмети. Виходить карбування. Можна урізноманітнити роботу. Поверх фольги накладається копірка і малюнок. Дитина його обводить по контуру паличкою. На фользі в точності віддруковується те, що було на верхньому аркуші.

3. ПСИХОМАЛЮВАННЯ - розвиває у дітей фантазію та уяву, емоційний відгук на музику, передачу настрою в кольорі

Під звучну музику діти по сигналу вихователя починають малювати простим олівцем

із закритими очима. Передають ті враження, які навіває на них музика. Скінчилася музика, діти зупинилися, відкрили очі. Взяли кольоровий олівець, уважно вдивляються в малюнок, знаходять в переплетенні ліній якийсь сюжет, обводять його кольоровим олівцем. Домальовують відсутні на їх погляд деталі.

4. МАЛЮВАННЯ НИТКОЮ - розвиває уяву, фантазію. Матеріал: папір, ворсиста нитка, фарби, туш. Аркуш паперу складається вдвічі і розгортається, на одну із сторін довільно укладається нитка, наполовину змочена в туші або чорнилі. Чистий її кінець виводиться за межі аркуша. Змочена частина нитки придавлюється іншою частиною аркуша і в такому положенні нитка потихеньку витягується. Відкрити лист - виявляємо зображення, залишене ниткою.

Малювати ниткою можуть як старші, так і молодші діти.

5. МАЛЮВАННЯ по опорах - розвиває окомір, силу волі, слухняність руки, високий художній смак, надалі гарний почерк.

Матеріал: готові шаблони, чисті аркуші паперу, простий олівець.

Приклавши шаблон до аркушу паперу, діти проводять олівцем, повторюючи всі вигини шаблону.

Прибравши шаблон, розглядають лінію. Після того, як рука вже натренується, дітям пропонують звичайний зошита в клітинку. І дитина по пам'яті повторює вже знайомі вигини шаблону, комбінуючи їх. На папері виходить малюнок з елементами прикладного

6. ПІКТОГРАФІЯ – казка-малюнок

Матеріал: олівці, папір.

Вихователь читає дітям казку або розповідь. Діти графічно замальовують найбільш запам'ятовуються сюжети казки. Записи гранично схематичні і будуть зовсім просто виглядати, якщо діти оволодіють "графічної аналогією", пропонують дітям після того, як вони опановують «графічної аналогією».

7. МАЛЮВАННЯ по мокрому. Для виконання роботи таким чином необхідно змочити лист чистою водою, а потім пензлем чи краплями нанести зображення. Воно виходить як би розмите: під дощем або в тумані.

Цим способом можуть користуватися діти як старшої, так і молодшої груп.

8. КОЛАЖ - розвиває дрібну моторику пальців. Колаж - поєднання аплікації, що переходить у конструювання.

Матеріал: клей ПВА, акварельні фарби, шаблони або готові контурні малюнки. Крупа (сіль, пісок, пластикат у гранулах), папір, тканина, різний викидний матеріал, яєчна шкаралупа.

Діти обводять по контуру трафаретний малюнок, потім заповнюють його клеєм, засипають крупою або іншим матеріалом в залежності від задуманого. Після висихання зайву крупу обтрушують і розфарбовують, якщо в цьому є необхідність, фарбами. Колаж можна виконати папером різних кольорів. Можна зробити зображення плоским. Для цього потрібно піклуватися тільки про лініях і кольорі (загальному колірному сполученні). Для об'ємного ж необхідна невелика підготовча робота. Для цього потрібно відкласти всі відтінки використовуваного паперу, розклавши їх по светлоте.

Цей вид малювання доступний старшим дітям.

9. ВМАЗУВАННЯ - малювання пластиліном - виробляє посидючість, акуратність, зосередженість, розвиває дрібну моторику рук.

Матеріал: пластилін, картон, начерки контурних малюнків, шаблони.

Дітям пропонуються аркуші картону з готовим контурним малюнком або ж картон з

шаблоном.

Пластилін розм'якшують в руках, потім починають вмазивают від контуру до середини колоподібними рухами.

Такі роботи - це подарунок другу на день народження, мамі до 8 Березня і т.д.

Займаються ним діти з середньої групи, починаючи малювати овочі, фрукти.

10. КУБІЗМ - початковий етап. Зображення у вигляді геометричних фігур.

Вихователь пропонує дітям намалювати знайому казку або нову, можна тільки сюжет, особливо сподобався дітям. Але зображувати героїв і всі наявні в казці предмети непросто, а використовуючи "Графічну аналогію". Готовий малюнок можна розфарбувати:

Кубізмом діти можуть займатися тільки після того, як опанують "Графічною аналогією" і "піктографія".

11. НЕВИДИМКА - малювання свічкою.

Матеріал: папір, свічки воскові, парафінові, акварель або фарби. Гуаш для цього способу малювання не підходить, тому не володіє светлотой. Можна використовувати туш.

Спочатку діти малюють свічею все, що бажають зобразити на аркуші (або згідно темі). На аркуші виходить чарівний малюнок, він є і його немає. Потім на лист наноситься акварель способом розмиву. В залежності від того, що ви малюєте, акварель може поєднуватися з тушшю.

12. ВІДБИТОК - малювання руками.

Матеріал: фарба (гуаш), в блюдцях з вкладеним поролоном (поролон не дозволяє фарбі розприскуватися), папір (можна використовувати шпалери).

Намалювати можна різних птахів (летять, сидять), дерева (фантастичні), сонце (намалювати можна, віддрукувавши долоньки дітей всієї групи і подарувати таке усміхнене сонце мамам на 8 Березня). Доступно дітям з 2-ї молодшої групи.

13. ДЗЕРКАЛЬНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ (КОЛЬОРОВКА) - розвиває уяву, творчість.

Матеріал: гуаш всіх кольорів, пензлики, папір. Спочатку згортають аркуш паперу навпіл. Потім розгортають. Наносять різного розміру гуашеві плями (довільно). Потім знову згортають, проводять рукою, дають фарбі змішатися - розгортають і отримують все що завгодно, від метеликів до ялинок, від цуценят до розбійників.

Цей вид малювання дуже подобається дітям різного віку.

14. ГРАФІЧНА АНАЛОГІЯ.

Так само так і в математиці спочатку дітям пропонують геометричні форми і пропонують викласти яку-небудь іграшку. Після того, як діти навчаться дуже швидко викладати різних тварин, їм пропонують, обводячи геометричні форми, малювати тварин. У цьому дуже допомагає така гра як "Що сховала фігура?",

"На що схоже?". Що може вийти з одного великого кола, двох маленьких,

великого трикутника і одного овалу.

Цей вид малювання доступний дітям 3-4 років.

15. КЛЯКСОГРАФІЯ - малювання ляпками. Розвиває творчість, уяву, фантазію. Матеріал: папір, туш або брудна вода.

На аркуш паперу наносять ляпки, поверх накладається чистий аркуш паперу. Ляпки переходять з одного аркуша на інший. Діти розглядають отримані ляпки, домальовують деталі або просто називають те, що вони побачили.

16. НИТКОПИСЬ - розвиває увагу, окомір, зорову пам'ять, терплячість, акуратність, фантазію, образне мислення.

Матеріал: ворсиста нитка (ірис); лист оксамитового паперу (контрастний за кольором).

Діти викладають на аркуші оксамитового паперу малюнок по пам'яті. Ворсиста нитка добре лягає. Але при необхідності так само легко поправляється. Такий спосіб малювання гарний тим, що якщо дитина захоче передати характер свого героя, йому не потрібно викладати новий, варто тільки змінити деякі деталі і ось - сумний Чебурашка або Петрушка - усміхається.

Такий спосіб малювання можна використовувати в математиці. Викладання цифр, різних геометричних фігур, парних, і непарних числі. Цей спосіб малювання можна проводити з дітьми 5-7 років.

17. МАЛЮВАННЯ ПО СПРОМУ. Малюнок тоді виходить по спрому, коли в ще не засохлий фон вкопується фарба і обробляється тампоном або широкою кистю.

Такий спосіб малювання допомагає отримати прекрасні світанки і заходи. Малювання тварини, вірніше його фарбування, допомагає досягти схожості з натурою. Об'єкт виходить як би пухнастий. Цей спосіб малювання дуже часто застосовував у своїх роботах художник-ілюстратор Чарушин.

Цей спосіб малювання доступний дітям починаючи з 6 років.

18. НАБРИЗКУВАННЯ.

Матеріал: гребінець звичайна, пензлик або зубна щітка, фарби.

Використовуючи в роботі цей спосіб малювання, можна передати напрямок вітру - для цього необхідно намагатися, щоб бризки лягали в одному напрямку на всьому малюнку, Яскраво висловити сезонні зміни. Так, наприклад, листя на осиці жовтіють, червоніють раніше, ніж на березі або інших листяних деревах. Вони на ній жовті, і зелені, і помаранчеві. А допоможе передати все це різнобарвно спосіб набризкування.

Набризкування займаються діти 6-7 років.

19. ПРОЦАРАПУВАННЯ - графічна робота на мильній підкладці. Робота, виконана таким чином, нагадує гравюру. Так як створюється лінією різного напрямку, довжиною, плавністю і виходить бархатистою за рахунок поглиблення процарапиваніє поверхні.

Матеріал: аркуш паперу, заздалегідь приготований (аркуш паперу спочатку намилюють, потім покривають гуашшю, тушшю або фарбою), ручка з пером зірочкою.

Графічна робота на восковій підкладці. Для виконання цієї роботи необхідні: шматочок стеаринової свічки, акварельні фарби, туш.

Фарбами роблять малюнок або зафарбовують аркуш сполученнями різних тонів, в залежності від того, що ви задумали. Потім ретельно протирають шматочком свічки так, щоб стеарином була покрита вся площина аркуша. Після чого тушшю покривають всю роботу (весь аркуш). Іноді два рази. Процарапивают після висихання.

20. МОНОТИПІЯ - розвиває творчість, фантазію.

Матеріал: целофан або скло (розміром з аркуш паперу), фарби будь-які, чиста вода, папір.

Фарба плямами набризкують на скло водою й пензликом, розбризкується по склу. Потім прикладається аркуш чистого паперу й притискається пальцями. Залежно-від плям, від напрямку розтирання - виходять різні зображення. Не можна двічі отримати одне і те ж зображення.

Цей спосіб можна використовувати при тонуванні паперу для малювання лугів, пейзажів.

Тон можна отримати одноколірний і різнобарвний.

21. МАЛЮВАННЯ НОЖИЦЯМИ - закріплює навички вирізування ножицями,

виробляє посидючість, художній смак.

Матеріал: кольоровий папір, ножиці, клей, копіювальний папір. Діти, вирізати найпростіші елементи, тепер можуть вирізати більш складні.

Починати роботу слід з найпростіших візерунків. Лист кольорового паперу складають навпіл. Переводять малюнок (який заздалегідь вибрали) по згорнутому аркушу й вирізують. Велике значення має співвідношення самої роботи і основи, на яку вона буде наклеєна.

На темному тлі краще виглядає світлий візерунок, на світлому - темний.

Малювання ножицями доступно тільки старшим дітям.

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИЙ ТРЕНІНГ З РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ І ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ (Канцерова Н. Гуменчук М.)

Наш тренінг присвячений темі творчих здібностей і розвитку креативності. Всі ж знають що це таке? Іноді в житті нам не вистачає креативних ідей та творчого вирішення різних ситуацій, задач. Не тому що у нас немає цих здібностей, а найчастіше це відбувається із за стереотипів що нам нав'язує суспільство. Сьогодні ми спробуємо відійти від стереотипних стратегій мислення і кожен спробує проявити свої креативні здібності.

Концептуальне введення:

Поняття креативність (лат. creatio-створення, образ) в перекладі з англійської мови означає творчість, тобто в самому загальному вигляді це - творчі можливості (здібності) людини, які можуть проявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість в цілому та / або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. Креативність розглядають як найважливіший і відносно незалежний фактор обдарованості, який рідко відображається в тестах інтелекту і академічних досягнень. Навпаки, креативність визначається не стільки критичним ставленням до нового з точки зору наявного досвіду, скільки сприйнятливістю до нових ідей.

Автор «Словника практичного психолога» вважає, що творчість - це психічний процес створення нових цінностей, як би продовження і заміна дитячої гри. Також творчість являє собою діяльність, результатом якої є творення нових матеріальних духовних цінностей. Творчість, будучи, по суті, культурно-історичним явищем, має і психологічний аспект - особовий і процесуальний. Передбачає наявність у суб'єкта здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальність.

Мета тренінгу: навчитися йти від звичних способів мислення і генерувати свіжі ідеї.

Принципи роботи групи:

1) "Тут і тепер".

Цей принцип орієнтує учасників тренінгу на те, щоб предметом їх аналізу постійно були процеси, що відбуваються в групі в даний момент, почуття, пережиті в цей конкретний момент, думки, що з'являються в даний момент. Крім спеціально обумовлених випадків забороняються проекції в минуле і в майбутнє. Принцип акцентування на сьогоденні сприяє глибокій рефлексії учасників, навчанню зосереджувати увагу на собі, своїх думках і почуттях, розвитку навичок самоаналізу.

2) Щирість і відкритість.

Найголовніше в групі - не лицемірити і не брехати. Чим більш відвертими будуть розповіді про те, що дійсно хвилює і цікавить, чим більш щирим буде пред'явлення почуттів, тим більш успішною буде робота групи в цілому. Щирість і відкритість сприяють отриманню та наданню іншим чесної зворотного зв'язку, тобто тієї інформації, яка так важлива кожному учаснику і яка запускає не тільки механізми самосвідомості, але й

механізми міжособистісної взаємодії в групі.

3) Принцип Я.

Основна увага учасників має бути зосереджена на процесах самопізнання, на самоаналізі та рефлексії. Навіть оцінка поведінки іншого члена групи має здійснюватися через висловлення власних виникаючих почуттів і переживань. Забороняється використовувати міркування типу: "ми вважаємо ...", "у нас думка інша ..." і т. п., що перекладають відповідальність за почуття і думки конкретної людини на аморфне "ми". Всі висловлювання повинні будуватися з використанням особових займенників однини: "я відчуваю ...", "мені здається ...". Це тим більш важливо, що прямо пов'язано з одним із завдань тренінгу - навчитися брати відповідальність на себе і приймати себе таким, який є. Вже перші групові дискусії виявляють, наскільки несхожі думки і почуття різних людей, що є визначальним аргументом для введення названого правила.

4) Активність.

У групі відсутня можливість пасивно "відсидітися". Оскільки психологічний тренінг відноситься до активних методів навчання і розвитку, така норма, як активна участь усіх у тому, що відбувається на тренінгу, є обов'язковою.

Більшість вправ передбачає включення всіх учасників. Але навіть якщо вправа носить демонстраційний характер або має на увазі індивідуальну роботу в присутності групи, всі учасники мають безумовне право висловитися по завершенні вправи. У разі тренінгів-марафонів вкрай небажані відсутність навіть на одній сесії і вихід з групи.

5) Конфіденційність.

Все, про що йдеться в групі відносно конкретних учасників, повинно залишитися всередині групи - природне етичне вимога, яка є умовою створення атмосфери психологічної безпеки й саморозкриття. Само собою зрозуміло, що психологічні знання і конкретні прийоми, ігри, психотехніки можуть і повинні використовуватися поза групою - в професійній діяльності, у навчанні, у повсякденному житті, при спілкуванні з рідними і близькими, з метою саморозвитку.

Етапи:

РОЗІГРІВ

Вправа № 1 «Привітання».

Мета: вітання учасників, зарядити групу енергією.

Час: 5-10 хв.

Матеріали: немає

Хід вправи: Кожен з вас отримає листочок, на якому буде описана одна з форм вітання одній з країн світу. Вам необхідно прочитати, нікому не показуючи і не кажучи про ваше завдання. А тепер ви будете хаотично рухатися по аудиторії і зустрічаючись з іншими членами групи, вітатися саме таким способом про який говориться у вашому листочку. Спробуйте привітатися з усіма членами групи. Будьте готові до того, що з вами теж будуть вітатися у відповідь, але зовсім іншим способом.

Питання для обговорення:

1.Легко Чи вам було виконувати дану вправу?

2.В життя чи відповідаєте ви взаємністю, коли з вами вітаються незвичним для вас способом?

3.Як почуття ви при цьому відчуваєте?

Вправа № 2 «Посидьте, як сидить».

Мета: Розвиток уяви, зняття емоційно напруги.

Час: 5-10 хвилин

Матеріали: немає.

Хід вправи: Учасникам пропонується посидіти на стільці так як сидить: король, начальник міліції, курка на насете, злочинець на допиті, суддя, жираф, маленька мишка,

слон, пілот, метелик, студент на іспиті.

Питання для обговорення:

1.Як вам було виконувати дану вправу?

2.Які труднощі ви відчували при виконань завдань?

3.В якій ролі вам сподобалося бути найбільше, в якій не сподобалося?

II ОСНОВНА ЧАСТИНА

Вправа № 1 «Мова кольору».

Мета: Розвиток уяви та креативності.

Матеріали: фарби, пензлі, аркуш паперу.

Час виконання: 25-30 хвилин.

Інструкція: Кольорові відтінки можуть відображати настрій людини, емоції, психологічний стан. У кожної людини з кольором пов'язано безліч життєвих асоціацій. За допомогою кольорових плям в техніці кляксография (роздування кольорового барвистого плями) або техніки «друкування» зобразіть на аркуші паперу, наступні емоційні стани людини (за вибором):

Радість. Смуток. Хвилювання. Переляк. Печаль. Очікування. Страх. Тривога. Презирство. Напруга. Лінь. Нудьгу. Втома. Спокій.

Питання для обговорення:

1.Які почуття ви зобразили на аркуші?

2.Як ви думаєте чому саме ці почуття ви вирішили зобразити?

3.Посмотріте на свій малюнок і назвіть асоціації які виникають у вас?

4.Які креативні якості на ваш погляд ви використовували для виконання даної вправи

Вправа № 2 «Парне малювання».

Мета: Розвиток уяви, творчого мислення, довільності поведінки, розвиток здатності конструктивної взаємодії.

Час проведення: 10-15 хв.

Необхідні матеріали: фарби, пензлики, папір, стаканчики для води.

Хід вправи: група ділитися на пари, кожній парі лунає по аркушу паперу, коробці фарб, і пензлика.

Інструкція: «Зараз ми будемо малювати в парах. Двоє малюють на одному аркуші паперу якусь єдину композицію або образ. При цьому є дуже важлива умова: не можна заздалегідь домовлятися про те, що це буде за малюнок, не можна розмовляти в процесі роботи. Один починає малювати, інший повинен найбільш вдало на його погляд доповнити композицію. Дайте назву своєму малюнку.

Питання для обговорення

1.Як вам малювалося в парах?

2.Які почуття ви намагалися передати, і яким способом?

3.Як креативні якості допомагали вам виконувати дану вправу?

4.Що ви дізналися нового про себе в процесі виконання даної вправи?

Провести порівняння першого малюнка і малюнка в парі, акцентувати увагу на колірній гамі і виникаючих асоціацій.

Вправа № 3 «Загальний малюнок».

Мета: Сполучені групи, розвиток творчого мислення, уяви, асоціативного мислення.

Час: 15-20 хв

Матеріали: ватман, фарби, пензлики для малювання

Хід вправи: Учасникам необхідно зобразити свої почуття за допомогою фарб на ватмані, при цьому, не домовляючись у вас повинна вийти загальна композиція.

Питання для обговорення:

1.Як вам було виконувати дану вправу?

2.Хочется вам щось змінити або додати в малюнок? Що і чому?
3.Пользовалісь ви якимись стратегіями при виконанні цього завдання?
4.Як цю вправу вплинуло на ваші креативні здібності?

ІІІ ЗАВЕРШЕННЯ
Вправа № 1 «Розкажи по картинках».
Матеріали: набір картинок
Мета: Розвиток уяви, і творчого мислення учасників групи.
Час: 10 - 15 хв
Хід вправу: Учасники розділяються на трійки-двійки. Кожна групка отримує картинку, по якій їм необхідно розповісти історію.
Питання для обговорення:
1.Легко Чи вам було виконувати завдання?
2.Помог Чи вам ваш життєвий досвід, при творі історії?
3.Наскільки ця історія відбиває вас?

Питання для обговорення:
1.Ваші емоції з приводу даного тренінгу.
2.Що ви пізнали, побачили цікавого для себе?
3.Что сподобалося, що не сподобалося?
4.Як цей тренінг вплинув, чи не вплинув на ваше поняття креативності, і ваші творчі здібності?
5.Порівняйте і проаналізуйте свої відчуття і почуття до тренінгу і після. Що змінилося?

Література

1. Выготский, Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб: СОЮЗ, 1997. - 96 с.
2. Лебедева, Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. - СПб.: Речь, 2003. - 256 с.
3. Макартычева Г. Ю. Тренинг для подростков. / Г. Макартычева. – Санкт-Питербург, 2007. – 194 с.
4. Осипова А. А. Общая психокоррекция. Учебное пособие. – М.:Сфера, 2002. – 510с.
5. Прохорова, Л.Н. Подготовка учителя к работе по развитию креативности младших школьников / Л.Н. Прохорова // Начальная шк. - 2003. - № 2. - С. 38 – 42.
6. Психогимнастика в тренинге /Под ред. Н.Ю. Хрящевой. -СПБ., 1999. - 256 с.
7. Хрящева Н.Ю. Тренинг креативности./ Н. Хрящеба, С. Макшанов. – М.: 2002. – 165 с.
8. Шептифрац А. А. В мире игры и фантазии (сборник деловых игр). Методическое пособие по снятию психологической инерции. – Тирасполь, 1997 – 57с.
9. http://www.rae.ru/forum2012/288/2029
10. http://brunner.kgu.edu.ua/index.php/cv/884-2012-02-27-18-56-03